कृष्णदास संस्कृत सीरीज २९९ ***

कुर्मपुराणम्

मूल तथा भाषानुवाद एवं श्लोकानुक्रमणिका सहित

सम्पादक एवं अनुवादक डॉ. महेश चन्द्र जोशी एम. ए.,पी-एच.डी. साहित्याचर्य (बी.एच.यू. से सेवानिवृत्त) सत्यलोक-5, हल्द्वानी-263139

चौखम्बा कृष्णदास अकादमी

विषयानुक्रमणी

(पूर्वार्द्धम्)

क्र.	अध्याय	पृष्ठाङ्क
٧.	इन्द्रद्युम्नस्य मोक्षप्राप्तिवर्णनम्	20.0
٦.	वर्णाश्रमवर्णनम्	88
₹.	वर्णाश्रमक्रमवर्णनम्	२६
٧.	प्राकृतसर्ग-वर्णनम्	79
ч.	कालमानविवरणम्	30
ξ.	वराहकृत पृथिव्युद्धारः	39
6.	सृष्टिवर्णनम्	83
٤.	मुख्यादिसर्गकथनम्	40
9.	पद्मोद्भवप्रादुर्भाव वर्णनम्	43
१०.	रुद्रसृष्टि:	Ę १
	देव्या अवतार-वर्णनम्	७१
	देवीमाहात्म्यम्	७३
१३.	भृगुप्रभृतिमुनीनां दक्षकन्यानां च वंशवर्णनम्	१०१
	स्वायम्भुवमनुवंशादि वर्णनम्	१०३
	दक्षयज्ञविध्वंस-वर्णनम्	११०
	दक्षकन्यावंश-वर्णनम्	१२०
१७.	त्रिविक्रमचरितवर्णनम्	१४६
	वंशानुकीर्तनम्	१५४
	ऋषिवंशकथनम्	१५६
२०.	राजवंशवर्णनम्	१५९
२१.	इक्ष्वाकुवंशवर्णनम्	१६८
	चन्द्रवंशवर्णनम्	१७४
₹₹.	राजवंशवर्णनम्	१८३
28.	यदुवंशवर्णनम्	266
	कृष्णतपश्चरणवर्णनम्	१९७
	शङ्करकीर्तिवर्णनं लिङ्गोत्पत्तिवर्णनं च	206
	राजवंशानुकीर्तनम्	२२०
कू. पु	. 2	

क्र. अध्याय	पृष्ठाङ्क
२८. पार्थाय व्यासदर्शनम्	२२२
२९. युगधर्मानुकोर्तनम्	223
३०. व्यासार्जुनसंवादे युगधर्मनिरूपणम्	२२९
३१. वाराणसीमाहात्म्यम्	२३६
३२. वाराणसीमाहात्म्यम्	588
३३. वाराणसीमाहात्म्यम्	580
३४. वाराणसीमाहात्म्यम्	२५४
३५. वाराणसीमाहात्म्यम्	२५७
३६. प्रयागमाहात्म्यम्	२६०
३७. प्रयागमाहात्म्यम्	२६५
३८. प्रयागमाहात्म्यम्	२७०
३९. प्रयागमाहात्म्यम्	२७१
४०. भुवनविन्यासप्रकरणे स्वायंभुवमनुवंशवर्णनम्	२७४
४१. ज्योति:सन्निवेशवर्णनम्	२७८
४२. सूर्यरथवर्णनम्	२८३
४३. भुवनकोशवर्णनम् २८६	
४४. भुवनविन्यासवर्णनम्	798
४५. भुवनकोशे पर्वतादिसंख्यावर्णनम्	568
४६. भुवनविन्यासवर्णनम्	286
४७. भुवनकोशवर्णनम्	३०२
४८. जम्बूद्वीपवर्णनम्	€ ७० €
४९. भुवन-विन्यासवर्णनम्	३१३
५०. पुष्करद्वीपवर्णनम्	378
५१. मन्वन्तरकोर्तने विष्णुमाहात्म्यम्	358
५२. अथ वेदशाखाप्रणयनम्	356
५३. कलियुगेषु महादेवावताराणां वर्णनम्	335
the market when the second sec	
(उत्तरार्धम्)	
१. ईश्वरगीता वर्णनम्	३३७
२. आत्मतत्त्व-निरूपणम्	२४२

क्र.	. अध्याय	पृष्ठाङ्क
₹.	. अव्यक्तशिवतत्त्वात्सृष्टि वर्णनम्	386
٧.	. शिवभक्तिमाहात्म्यवर्णनम्	348
4.	. मुनिभि: शिवस्य स्तुति:	344
ξ.	. ईश्वरस्य सर्वव्यापकत्वर्णनम्	368
9.	. ईश्वरविभूतिवर्णनम्	386
٤.	. सांख्यसिद्धान्तनिरूपणम्	\$190
9.	. महादेवस्य विश्वरूपत्ववर्णनम्	३७३
20.	. मुक्तिप्रदमहेश्वरज्ञानकथनम्	3194
११.	. अष्टाङ्गयोगवर्णनम्	306
१२.	. व्यासगीताकथनम्	393
१३.	. ब्रह्मचारिधर्मनिरूपणम्	800
१४.	ब्रह्मचारिणां धर्माः	४०५
84.	. गार्हस्थ्यधर्माः	४१५
१६.	. सदाचारवर्णनम्	820
१७.	. भक्ष्याभक्ष्यनिर्णय:	४३१
१८.	. ब्राह्मणानां नित्यकर्तव्यकर्माणि	४३६
१९.	. ब्राह्मणानां भोजनादि विधानम्	४५०
	. श्राद्धकल्पः	४५४
२१.	. श्राद्धविषये पंक्तिपावनब्राह्मणानां लक्षणम्	४६०
२२.	. श्राद्धविधि:	४६६
₹₹.	. अशौचकल्पः	७७७४
२४.	. द्विजानामिग्निहोत्रादिकृत्यम्	866
२५.	. द्विजातीनां वृत्तिः	४९१
२६.	. दानधर्मनिरूपणम्	४९४
२७.	. वानप्रस्थाश्रमधर्माः	५०२
२८.	. यतिधर्मवर्णनम्	५०७
२९.	. यतिधर्मवर्णनम्	488
₹0.	. ब्रह्महत्या प्रायश्चित्तविधिः	५१६
	कपालमोचनमाहात्म्यम्	488
	. प्रायश्चित्तकथनम्	438
३३.	प्रायश्चित्तकथनम्	433

西	अध्याय	पृष्ठाङ्क
	प्रायश्चित्तविधानम्	५३८
03	तीर्थप्रकरणम्	448
	तीर्थमाहात्म्ये कालवधवर्णनम्	५६२
	महालयकेदारादितीर्थवर्णनम्	५६७
	देवदारुवनोपाख्यानम्	५७३
	देवदारुवनोपाख्यानम्	462
	नर्मदामाहात्म्यम्	499
	नर्मदातीरस्थतीर्थानां वर्णनम्	494
	नर्मदातीरस्थतीर्थानां महिमा	ξοξ
	नैमिषारण्य-जप्येश्वरतीर्थयोर्महिमा	६११
	विविधशैवतीर्थानां माहात्म्यवर्णनम्	E 84
		£82
	चतुर्विधप्रलयवर्णनम्	£24
४६.	प्राकृतप्रलयवर्णनम्	
	कूर्मपुराण-विषयसूची (रामशंकर भट्टाचार्य कृत)	ξχο
	श्लोकानुक्रमणी	७०१
	***	Control of the second second second